

Štev. 12.

V Ljubljani, dne 15. junija.

„Naprej zastava Slave!“

1885.

Anton Martin Slomšek,

poknežen vladika in rodoljub.

(Konec.)

Vladika je bil Anton Martin izvrsten poglavar svoje cerkvene okrajine. Duhovnikom je bil pravi oče in moder učitelj: vodeč bogoslovce in skrbeč za duhovniške pripravnike, a samostalnim in službujočim nakazujoč za njih dalnje naobrazovanje vsakoletne pastoralne konferencije, v duševno posvečavanje pa jim uvedši tako imenovane eksercicije. V vzgled drugim je bil sam prvi dušni pastir kot glasovit pridigar, goreč izpovednik, izkuššen šolnik, umen osnoveatelj raznih verskih in dobrodejnih družeb in pobožnih bratovščin in začetnik tako imenovanih misijonov in duhovnih vaj za posebne stanove. A bil je tudi velik dobrotnik cerkev, skrben preosnovatelj bogoslužnega reda in unet pospešnik cerkvenega petja; naposled jako marljiv in natančen kanonski vizitator ter prigodno ljub katehet v cerkvi in šoli, vsem pa prijazen svetnik in mil tolažnik z besedo in po pismu, zlasti v svojih mojsterski sestavljenih pastirskih listih. Razven tega je leta 1851.

ustanovil bratovščino sv. Cirila in Metoda, katera moli za združenje vseh Slovanov v katoliški veri; a l. 1855. je ukazal farnim predstojnikom še, da spisujejo župne spomenice ali farne kronike, tako imenovane libri memorabilium, v boljše poznavanje domače zgodovine.

Tako pa je bil Slomšek tudi uzoren rodoljub in močan steber Slovenstvu. — Poučujoč že bogoslovec celovške svoje drugove, a pozneje spirituval tudi uradnike v matričarstvu, presnavljajoč dekan in višji nadzornik, a zlasti vladika (z velikim uplivom na naučnega ministra L. Thuna) tedanje nemške šole poleg novoustanovljenih nedeljskih po načelih zdrave pedagogike, pišoč in izdajajoč razne spise in knjige svoje in drugih pisateljev, bil je o svojem času slovenskemu narodu po besedah imenovanega životopisca (str. 226.) res „voditelj najmodrejši, branitelj najpogumnejši, pisatelj najglasovitejši“.

Mecena slovstvenim podjetjem se je izkazal posebe pri „Družbi sv. Mohorja“ l. 1851., podarivši jej takoj 500 gld.

Sv. Cecilija.

glavnice ter jo tudi nadalje izdatno podpirajoč. Jarniku je pomagal sestavljati njegov rokopisni nemškoslovenski slovar, a književno delaven je ostal do smrti, in to vse z večjo ljubeznijo in marljivostjo; v obče — v zgodovini slovenskega slovstva zasluži Slomšek kakor po kolikosti tako tudi po kakovosti svojih literarnih proizvodov za ono dobo gotovo jedno prvih mest. Tudi na teologiji je vladika Slomšek za več predmetov uvel učni jezik slovenski, tako da se je na pr. l. 1863. bogoslovcem slovenski tolmačila v prvem letu razlaga Sv. Pisma starega zakona in hebrejščina, v drugem letu razlaga Sv. Pisma novega zakona, v četrtem letu pastirna, katehetika in liturgika, a razven tega v vseh štirih letih cerkvena retorika ter vsakdanje meditacije in občasne eksercicije so bile tedaj za bodoče slovenske duhovnike slovenske.

Res, naš Anton Martin Slomšek je bil prav katoliški vladika, toda tudi slovenski domorodec, vreden naslednik prvemu našemu vladiki sv. Metodu. Zato dopisnik v „Zg. Danici“ 1863. prvo njegovo dobo povsema pravo imenuje „zlato dobo“ lavantske vladikovine. Kaj pa da je tudi on imel svoje posebnosti, kakor jih itak ima vsak zemljan; ali ker je hotel vsakemu in vsem le dobro, to so se sčasoma pač navadili drug drugega: apostol, učenci in verniki. Kdor hoče o njegovem življenju in delovanju zvedeti kaj natančnejšega, naj bere Fr. Kosarja omenjeni spis v „Drobtinica“ za leto 1863., str. 133—229, ali še bolj istega pisatelja obširno knjigo nemško: „Anton Martin Slomšek, Fürst-Bischof von Lavant“ (Marburg 1863). Tukaj se v tesnih predelih tega časopisa vse ono ne more navajati posamično. Samo jedno naj bode vendar na kratko omenjeno, ker se nam

zdi res nekaj posebnega. Slomška so namreč mnogo sumničili in obrekavali skupni sovražniki kristjanstva in Slovenstva. Životopisec njegov sicer tudi v „Drobtinica“ str. 197, govoreč o njegovi goreči ljubezni do Boga in bližnjega, med ostalim piše: „Meje vladikovine in drage slovenske domačije so bile nji (ljubezni Slomškovi) pretesne; daleč čez te meje je razprostirala perotnice svojega svetega hrepenenja;“ — ali Slomšek vladika je sam v poslednjem govoru pri eksercicijah na Slatini pet dni pred smrtjo, kakor nam isti pisatelj javlja v nemškem delu str. 264, o tem rekel očitno in slovesno: „Dolže nas, da gojimo jugoslovanske ali celo panslavistične težnje. Jaz takšnih ne poznajem in jih pri svojem duhovništvu ne bi nikdar dopustil. Podtikajo nam neko Avstriji nevarno politiko. Mi smo in ostanemo katoliški mašniki — Avstriji — in Slovenci.“ Pa dosti!

Ker je Slomšek bil naravnost učitelj slovenskega naroda in ker njegove spise naše ljudstvo rekel bi pač najrajši bere, to res moramo obžalovati, da prav grajati, da „Družba sv. Mohorja“, kateri je pokojnik bil „vogelni kamen“ (gl. Drobt. 1863., 196), njegovih po Mih. Lendovšku zbiranih spisov ni vsprejela za izdavanje. Uprav tu bi Slomškovi književni plodovi bili na svojem mestu: v slavo pisatelju, v pouk in zabavo ljudstvu, a na korist družbi sami. Ali se ne bi stvar morda še dala kako popraviti? Ko bi se tudi dozdej že izšli zvezki ponatisnili, ne bilo bi baš nepravdo; namen bi se le dosegel in uspeh ne bi izostal. Rekoh!

Končujoč te črtice o A. M. Slomšku, pravimo ž njim vred: „Taki domoljubov daj nam Bog prav veliko: oni so slava in blagor svoje domovine!“ („Drobtinice“ 1862., 96.)

Andrej Fekonja.

Marjetice.*

VII.

Tébi se na líci
Pómład je žaríla,
Měni v srci ljubavne
Róžice budíla.

Véter zel pripíhal
V míli naju svét je.
Těbi líčno pómład zmel,
Měni srčno cvětje.

VIII.

Le híti mi, vóz, tja do rodnih gorá,
Ob njivah in póljih cvetócih:
Užaljena mati me čaka domá,
Prízíva v solzícah me vrócih.

Govorí o síni
Svét jej, da je zél,
Da živé v tujíni
Hudo sem zašél.

Zató se blago jej srce utaplja
V révi tožno zlej.
Moj príhod bóde sladílina kaplja
V grenki boli jej.

IX.

Olóvkovo srcé je
Tajínstveno, neznáno,
V njem ménjajo protívna se
Čutíla neprestano.

Le čno mu je stálno,
Da vedno burno bíje.
Še le, kedar ga v grób denó,
Tedaj se opočíje.

*) Glej „Slovana“ štev. 11.

Josip Kržišnik.

Janez Solnce.

Zgodovinska novela. — Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

Razveselil se je Augustulus danè mu pohvale ter odgovoril ponižno:

„Vse moči bodem napel, da postanem ponosni Augustus!“

Prineslo se je piva v velikih vrčih. Takoj je ustal gospod Quintus ter izpregovoril latinski:

„Naša družba, confratres, ima namen podvreči se nekim zakonom — legibus et constitutionibus, da se pije s pametjo, kar se spiye, in z zavednostjo zauživa, kar se zaužije. Ti zakoni zaukazujejo, da se izvoli glava, ker to veste, da ga ni kolegija brez rektorja! Izvolimo si torej rektorja!“

„Sis rector noster!“ zaupila je družba jednoglasno. Gospod Quintus se lahko prikloni:

„Težak je ta posel, in kakor znate vsi, ima rektor v našem kolegiji plešasto glavo, in to od samih skrbi! Ali vaše zaupanje me časti! Bibamus!“

„Bibamus!“ Vsi so dvignili teške vrče ter krepko in pošteno v dolgih požirkih vlekli grenko pijačo iz njih.

„Vse časti je vreden tak pričetek in Bogu bodi hvala zanj!“ izpregovoril je Quintus.

„Deo gratias!“ govorili so za njim tovarši.

„A kje je danes naš Marcus Tullius, naš Cicero!“ vprašal je rektor ter se srpo ozrl po zakajeni sobi.

„Tam v kotu čepi,“ odgovoril je Augustulus, „in kakor se mi vidi, ima nekoga, kateremu skuša izmolsti kaj žvenketajočega!“

„Pojdi in povej mu, da ga kličejo zakoni — leges et constitutiones, — in da ga vabi pred se mogočni kolegij, ki se je pod mojim varstvom ustanovil danes v teh svetih prostorih!“

Augustulus je ustal ter šel k mizi, kjer je tičal Vid s svojim strijcem.

„Rektor te kliče, Marcus Tullius!“

„Kaj tuli, ta pega,“ vpraša zbadljivo.

„Pit me kličejo, in iti moram, sicer me stepo!“

„Nespametno bi bilo, če bi ne šel tja, kjer se pije brezplačno! Kdaj je rekel oni, da pride?“

„Vsak hip mora tu biti!“

„Malo še počakam! Sicer je to čakanje prav dolgočasno! Hodi!“

Marcus Tullius in Augustulus sta odšla v kolegij.

Takoj potem je pristopil h Kljukčevi mizi krčmar Plavec ter dejal tiho:

„Nekdo je zunaj! In gotovo se ne motim, če ga prištevam tistim, ki imajo kaj v žepu! Po Vidu povprašuje. Kaj mu naj rečem?“

„Reci mu, Plavček, da ga tu pričakujemo, prav teško pričakujemo!“

„Naj tedaj pride tu sem?“

„Kam pa? Ali meniš, da bodem jaz za njim lazil! Ali meniš, da sem kak gostilničar, ki pred vsakim Kraševcem prah liže! Tu sem naj pride, če hoče. Če noče, naj pa odfrči na Grintovec!“

„He, prijatelj! — in tu se je Plavec delal silno prijaznega — „ali mi bodeš odgovoril, če te vprašam?“

„Če bo vprašanje pošteno, dobiš tudi pošten odgovor!“

„Kdo je, ki zunaj čaka? Denar mora imeti, he!“

„Vidiš, Plavček,“ odgovoril je Kljukec lahkodušno, „zmiraj sem vedel, da si stara, radovedna ženska. In res si to. Kdo je, vprašaš? Volk Engelbreht je, deželni glavar!“

„Volk Engelbreht!“ začudi se gostilničar. „In kaj če pri tebi?“

„Pri meni? K tebi je prišel, ljubi moj Plavček, pregledat, če točiš po pravi meri. Saj veš, da visoki stanovi tako od strani že vedo, da ni vse v redu v Janeza Plavca gostilni, kar se tiče mere in poštenosti!“

„Nikar se ne šaliti! Kaj če njega ekselencija sedaj pri meni!“ Ali vendar mu je izginila kri z lica, in tresel se mu je glas, ker Janez Plavec je poznal ostre zapovedi, katere so deželni stanovi dajali gostilničarjem glede mere in tehtnice. Prešinila ga je nekaka slutnja, in bilo mu je tesno pri pohlepem srei. Da je poštenjak poznal prihodnjo svojo usodo, otrpnil bi bil popolnoma! V resnici je padel pozneje visokim in ostrim deželnim stanovom v pest, in ti so ga poslali v tesno in mokro ječo na ljubljanski Grad, kjer se je Janez Plavec leta in leta pokoril za brezštevilne pretepe in sleparstva, s katerimi je vznemirjal svoje someščane.

„Nikar se ne šaliti! Povej mi resnico?“

„No, ker si pošteno vprašal, naj ti je pošten odgovor! Volk Engelbreht je, to mi lahko veruješ!“

„Moj Bog, kaj pa hoče?“

„Saj veš, Plavček, da prihaja cesar v Ljubljano! Ko sem pride, bode napravil bogato kosilo ter nanj povabil deželne stanove, vladiko, korarje, in vse te velike gospode!“

„A kaj hoče pri tebi?“

„Čakaj no, saj vse zveš! Kosilo bode napravil in to tako, kakor se v Ljubljani še ni jedlo do sedaj! Volk Engelbreht, naš slavni deželni glavar, pa je sedaj prilezel tu sem, v temno tvojo gostilno! Mislil si je: Prišel je ta Kljukec z Gorenjskega, in cela Ljubljana ve, da je tu. Če kje tiči, tiči gotovo v Plavčevi gostilni, ter zapravlja drag denar. Nekaj imam izpregovoriti z njim! Zatorej je prisopel s teškim svojim trebuhom danes zvečer tu sem. A veš, po kaj je prišel? He, Plavček?“

Napel se je obraz tolstemu gostilničarju: „Povej mi resnico, prijatelj!“

(Dalje prihodnjič.)

Iz sazavskih letopisov.

Zgodovinski roman. — Češki spisal Václav Beneš Třebizský, poslovenil —l—r.

(Dalje.)

„**P**a bi ne mogli več govoriti! Da bi jim ohromeli jeziki!“ Žrec*) Voděrad je govoril s strahotnim glasom.

„In ti da bi ne mogel govoriti? Da bi tudi tebi ohromel jezik?“ zašepeče oče in pogleda na sina.

Mladi menih stopi dva koraka naprej. Oko njegovo je izgubilo takoj sanjajoči izraz.

„Besede prokletstva, s katerimi si pretil meni, in grožnje, s katerimi si omajal vero mojega očeta, zadele bodo tebe samega. Mene je Bog sem privedel, da bi raztrgal tvoje mreže, v katere si hotel zaplesti razmučenega starca. Odgovarjati mi moraš zato, in ako ne, si v mojih očeh brezčasno človeče.“

Dobrovit si zakrije oči, da bi ne videl srda v žrečevih očeh.

„Nimaš li, vladika! niti jedne obrambe, ne besede za služabnika bogov, ki je toliko k njim za te molil, da bi pozabili, da si postavil v tukajšnji okolici hram Bogu latincev, kateri na severu ubijajo naše brate, proklete križe postavljajo nad njihovimi trupli, oskrunjajo njihove hčere in žene, in ko se ubogih nasitijo, izročajo jih baričem svojim v plen, da jih skrunijo zopet ter jih potem izganjajo nazaj v rodno deželo, popolnoma opustošeno? — Niti jedne besede da zame nimaš, vladika?“

„Proč od tod, kača strupena! Tvoje dihanje ostruplja zrak, kjer hodiš, kakor kuga. Proč iz moje hiše, nesrečnik, ki si naščuval očeta proti svoji krvi,“ zakliče mladi menih in stopi bliže k žrecu.

„Dobrovit ne da grajati pod svojo streho dobrih bogov, ki so s slastmi nekdanj oblaževali tvoj rod. Za sedaj ti odpuste in tvoja duša bode uživala pokoj.“

Vladika ni odgovoril; prijel se je le z obema rokama za sivo svojo glavo.

„Le čakaj, stavec! prisilil te bodem še na to!“

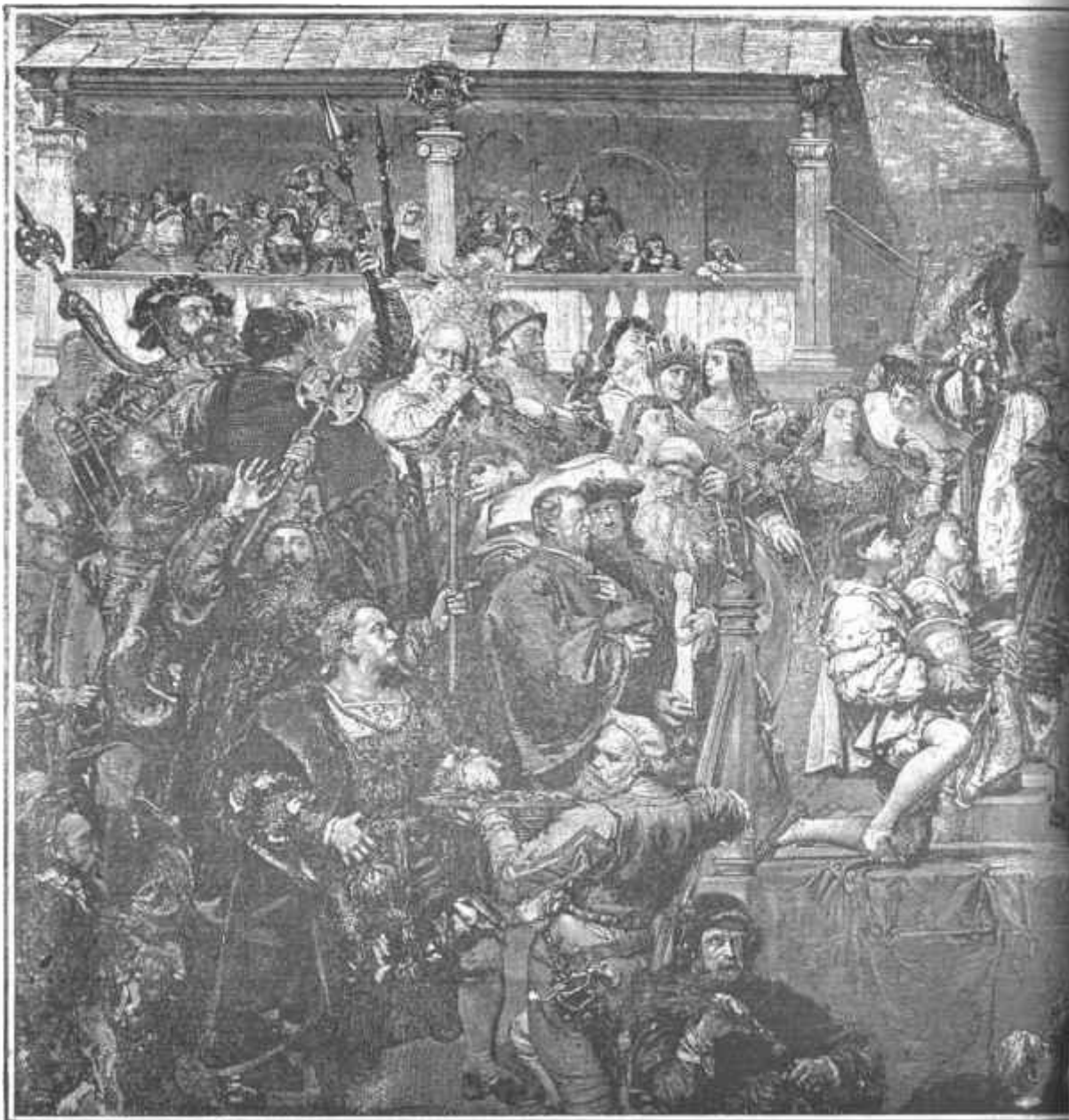
„Proč od tod!“ zagrmí Pomněn.

*) Poganski duhovnik.

„Grem; ali vrnem se takoj.“

S to grozljivostjo je odšel žrec iz sobe.

Pomněn je stal nekoliko časa omračen, toda spametoval se je hitro in primši starca za roko pravi: „Oče, ne bodeš sirota; jaz ostanem pri tebi.“

Prisega zvestobe pruskega kneza

„Da ne bodem?“

„Tvoj Pomněn se več ne vrne v samostan.“

„Drago dete,“ zašepeče oče; stegne roki proti sinu in ga prvič pritisne na prsa, odkar ga po dveh letih ni videl.

Po dvoru se je razlegal namah grozen hrup.

Pomněn skoči k oknu in ostane za trenotek omračen; bila je tam množica razburjenega in razjarjenega

ljudstva. Iz pretečega njihovega vedenja je bilo videti, da niso prišli z dobrim namenom.

Vladika se ni zmenil za nič; sedel je pri mizi in še ganil se ni, ampak je gledal neprestano na ognjišče, na katerem je bila pest pepela.

Pomnén gre ven v predvežje med ljudi.

V zraku zažvižgajo grčavi koli.

„On je to! — Grozil se je, da privede nad vas in vašega vladiko iz župe biriče,“ upil je spredaj velik mož

„Zasramoval je vaše bogove in vi hočete to zasramovanje trpeti? Tudi nad vas pride njih kletev in se bode maščevala nad vašimi otroki do najposlednejšega kolena. Vladičin sin leži pokopan na Laškem.“

Po dvoru se je razlegal zopet divji krik in žrec se ozre zmagovalno na mladega meniha, proti kateremu se je vzdignilo zopet nekoliko rok.

„Goljuf je to, in ne vladičin sin! Še v oči se vam ne upa pogledati.“

Dve poleni sta prileteli proti Pomnénovi glavi. Razbili sta okno in pali v sobo.

„Oče moj!“ zatarnal je mladi menih, spel roki in postal, ne braneč se, a tudi pred ljudmi ne bežeč.

„Ne bojte se! Bogovi vam za to poplačajo, če ubijete njih preklinjevalca in zasramovalca.“

„Ubijte me tedaj s sinom vred, in ti, Chladek! vrzi v drugo, vender pa moraš bolje meriti.“

Videč vladiko poleg mladega redovnika, zavladata je med ljudmi taka tišina, da je bilo slišati, kako so okoli mlina in zemanskega dvora vršeli topoli.

„Kdo bi spoznal tvojega sina v ti le obleki, gospod? Misliš li, da bi bili mogli stegniti roko na tvojo kri? Vodérad je razglašal, da je to klatež in da je Pomnén pokopan na Laškem. Izgnal nas je iz hiš, rekoč, da bodo, ako ga ne ubogamo, poslali bogovi dežja, ki bo zaplaval dolino in raznesel naša posestva.“

Pri teh besedah kočarja Radoša se je izgubil žrec iz množice in se napotil proti Kutrovicam.

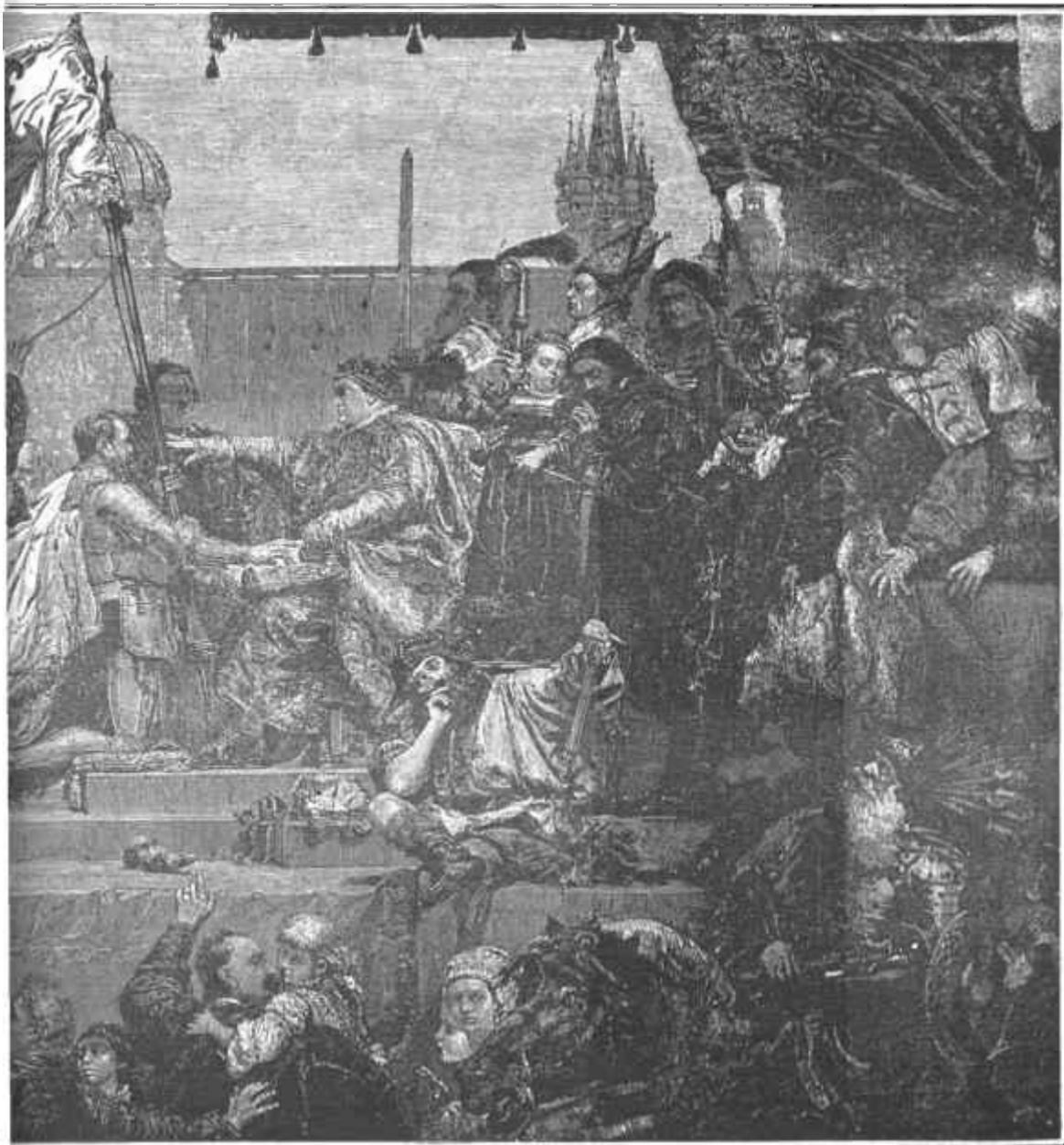
„Križa pa vender tu zopet ne bodete postavljali! Uničim te, vladika, in se bodem nad teboj in tvojim detetom grozno maščeval! — In jaz se znam maščevati!“ smejal se je Vodérad, oziraje se nazaj proti vasi.

Nekoliko mož je hitelo po vozni cesti k božjemu razpelu; tam so preskočili potok in hiteli po bregu navzgor.

„Moramo ga dohiteti; ne more biti daleč.“

„Tam le je. Sedi na meji s povešeno glavo.“

Vodérad jih je zagledal še o pravem času in za nekoliko trenutkov je izginil v borovem gozdu.

poljskemu kralju Sigmundu I.

v sivi obleki in se je prvi zagnal v mladega redovnika.

Menih se je vender hitro ognil njegovemu udarcu.

„Kaj sina svojega vladike ne poznajete več, in ga hočete ubiti, ker vas ščuje ta le klatež? Ubijte me tedaj! Ne bodem se vam branil, ali z menoj ubijete tudi mojega očeta,“ izpregovori z močnim glasom Pomnén.

Vrišč utihne namah in ljudstvo se obrne proti svojemu vodniku, grozé mu.

Oče in Pomnēn sta sedela v sobi, in ljudje po hišah so bili že tudi pomirjeni. Sramovali so se zato vsi, da so vzdignili roko proti sinu svojega gospodarja.

Iz Dobrovitovih oči je izginil še oni blesk, ki je sijal iz njih še pred trenutkom.

„Kaj so te res hoteli ubiti, ker jim je rekel ta žrec, da nisi moj sin? — So li bile to sanje ali istina? Govori mi resnico, sin moj!“

„Oče, to so bile gnusne sanje, izpodi jih iz misli in ne spominjaj se jih.“

„Prav praviš, sin moj; le sanje! Vender sem čutil vse tako v resnici, tu le! Vidiš, sinko? Tukaj pod to dolgo obleko na levo; sedaj je tam tiho. — In kako da si sem prišel?“

„Oče, privela me je sem roka božja.“

„Ta dobri, jedini Bog, ki sem mu sezidal hram in na žarišči postavil božje razpelo? Ali zakaj mi je vzela hčer, zakaj starejšega sina, in zakaj je pripustil, da sem pokopal ženo?“

„Da te skusi, oče.“

„Da me skusi!“ ponavljal je zategneno Dobrovit za sinom.

Pomnēn se niti ganil ni od očeta.

Vladičin značaj je bil železen; vse je znal v sebi utajiti. Nikdar niso videli ljudje žalosti na njegovem obrazu, niti tedaj ne, ko so mu hčer odnašali na pokopališče in ko je šel za krsto svoje žene. Toda ne razje li rja s časom tudi železa; ne stare li gorje, skrito pod prsi, tudi najmočnejšega značaja? Iznemada prihaja to in iznemada polegajo bori ljudje pod težo usode. — — —

Vladika je že dremal. Mladi menih je ugasnil luč na ognjišči in se usedel zopet poleg očeta. V izbo se je slišalo prijetno šumljanje topolov, zasajenih okoli dvora. Pod oknom je zatulil včasih tudi pes. Toda redovnik se za vse to ni zmenil ni. Z napeto pozornostjo je sledil vsakemu dihu starčkovemu. Mir, ki se je tako hitro ulegel na očetov obraz, ni mu bil nikakor všeč. In oči, iz katerih so popoldne švigale še strele, zaprle so se tako tiho k spanju, kakor da bi bili živci okoli njih zamrli.

Pomnēn se je spominjal pri očetovi postelji preteklih let; ni se mogel ubraniti pokopanim spominom. Kadar koli so mu v samostanski izbi prišli na misel pretekli časi, premagoval se je na vso moč, da bi ne videl v duhu doline, po kateri se pretaka potok, deroč iz bližnjih gozdov, v dolini dvora, na las podobnega onemu, v katerem je stala njegova zibel, in v dvoru deklice z nagajivimi očmi in svetlokostanjevimi lasmi.

„Čemu si šel vendar tje, Pomnēn? — Tako daleč od očeta, katerega si tu pustil samega tujim ljudem?“ zasepeče redovnik. — „Ti si me izgnala tje, ti trmasto dekle! Sem li mogel ostati v očetovem dvoru, videti jo tolikrat in vendar se ji za vselej odreči! — Ko sem ji povedal svoj namen, pogledala je na me, kakor bi hotela reči: idi, revče, idi in kljubuj, ako moreš? In jaz sem šel; — in jaz, Bělka, sem ti kljuboval! — — —

„Si li še pri meni, dečko?“
„Še, oče!“

Vladika je zopet takoj zaspal. Od danes se je ulegel popolnoma. Minoli dnevi so popolnoma uničili njegovo moč.

Pomnēn je cele dni in cele noči prebil pri očetovi postelji in ni se vrnil v sazavski samostan.

Kraji, med katerimi se vije kvilicka dolina, bili so že pobeljeni s prvim snegom. Le po grebenih so se črnili gozdi borovja in delali celo pokrajino nekako trudno in zaspano.

* * *

„Ne bode več — ne bode. Komaj bode preživel zimo,“ dejal je jednega poslednjih listopadovih dni hořeševiški vladika svoji ženi, ko je zlezal s konja in ustopil v sobo. Prav žal mi ga je bilo, kajti ni ga več spoznati.“

Běluška je stala pri oknu ter si ogledavala cvetlice, ki so se delale po steklu.

„Bog kaznuje visoke misli,“ odvrne posmehljivo zemanka. „Sicer mi ni storil nikdar nič žalega, ali morem li za to, da ga od nekaj nisem rada videla?“

Mož si sleče kosmato suknjo in ženi ne reče ne besede. Branila mu je, da bi ne jezil v Kvilice. Zaradi tega sta se malone sprla.

„Še izmislili si bodo, da hodiš tje snubit; potem pa drži ljudske jezike na uzdi.“

Vladika obesi suknjo na klin, pogleda ženo in njegovo sicer mirno oko zaplamti jeze.

„Dobrovit je bil pošten sosed. In nekaj je bil tudi tebi dober, že veš, kaj hočem reči. V tej hiši sem, hvala Bogu! dosle še jaz gospodar. Razumeješ? Ko me odnesejo na pokopališče, potem pa delaj, kar hočeš. A sedaj nimam veselja, da bi te poslušal.“

Ženi zemanovi je zardelo sedaj lice, kakor kokošji greben.

„Našuntali so te proti meni! Še na smrtni postelji zbada njegov gadji jezik. In ti bi se imel sramovati, pred otrokom mi očitati prejšnje dni.“

„Saj vender nisem tako veliko rekel. Ostani le zmiraj pri ognjišči, in med nama bode mir . . . Kaj pa bi tudi k temu rekli ljudje, ako bi ga najbližji sosed ne šel obiskat! Kutrovicki je bil že nekolikokrat tam, in stari Martinic s sinom ravno danes. — Na žarišči bodo postavili zopet križ. Opat Božetěch ga bode posvetil in sešlo se bode tam ljudstva iz celega okrožja. Tudi mi se popeljemo tje.“

Drslava ni odgovorila ničesar. Běluški pa je preletel beli obraz svetlo rdeči lesk. Bila bi že tako rada šla v Kvilice in tako rada bi bila zopet po dveh letih videla Pomnēna v tej črni obleki, ali ni se nikakor mogla na to odločiti. Sedaj pa se ji je ponudila najugodnejša prilika. Toda bode li mogla z njim govoriti? — Morala bi se ga sramovati in ne bi mu mogla pogledati v sramožljive modre oči. Pred dvema letoma je še opirala svoje oči tako nagajivo v njegovo tiho lice, in ko se je on sanjarsko zagledal v črne gozde, dražila in se šalila z njim, naj si v njih postavi puščavniško kočico, sama pa da se omoži in ga povabi na svatbo.

In Pomnēn je šel res; toda ne v puščavo, temveč v sazavski samostan. Běluška se pa vender ni omožila.

Čakala je, da se morda vrne ta sanjač, ker je očetov ljubimec, in bi le ta nikomur ne imel zapustiti dvora. Dve leti je preteklo že od teh dob, preteklo hitreje ko voda, kader se v strugi vali po plohi.

Pomnën se je zopet vrnil iz Sazave; ali prišel je k staremu očetu v črni samostanski obleki.

* * *

„Dolgo ne bodem več, sin moj!“ izpregovori Dobrovit, vzdignivši se na postelji. „Nečem te pregovarjati, tudi se ne tvojim nameram ustavljati. Sam imaš razum in ravnaj se po njem. Ako se vrneš zopet v Sazavo, bodem brez skrbi pri tvoji materi in povem ji, da ji je Pomnën dobro preskrbljen.“

„Vrnem se, oče.“

„Vrni se tedaj, sin moj, in Bog te blagoslovi.“

Daljše besede je preglušil glas zvonov za dvorom pri cerkvi. Tako je bilo slišati, kakor da bi bili ravno nad hišno streho zvonili.

Mračilo se je že; nebo je bilo zakrito s sivo odejo, tako sivo, kakor je bila streha nad cerkvijo in kakor s skodlami pokriti štirivoglati zvonik.

Mladi menih je klečal pri očetovi postelji z zarošenimi očmi; zemanove roke so počivale na njegovi glavi in oko starčkovo je bilo uprto na žarišče, na katerem je bil zopet postavljen križ.

Na dvoru zažvenkljajo zvonci; nekdo se je pripeljal na saneh, in komaj so se zaprla vrata, zarezežejo konji zopet radostno. Pripeljal se je opat Božetëch z dvema bratoma.

V vasi je bilo od zgodnjega jutra vse polno ljudi. Daleč se je razširila vest, da je Dobrovit Kvilicki razbil božje razpelo in porazil križ na tri kose in da hoče danes slovanski opat sam zopet novo božje razpelo blagosloviti na starodavnem žarišči. Zagovornikov stare vere se je sešlo seveda tudi dosti. Poznati jih je bilo dobro po temnih obrazih in pesteh, katere so krčevito stiskale grčave palice. Grozeče so pogledavali po množici ljudi, valeči se proti vasi. Stali so oddaljeni od drugih in se tiho pogovarjali.

„Da bi se danes sem upal? Ne verujem, dokler ga ne vidim.“

„Samo nekoliko besed sem izpregovoril ž njim. Obečal nam je dati znamenje.“

„Ne svetujem vam nikakega nasilstva. Čemu se ruvati za to, ker postavijo na žarišči križ? Nam nikdo ne brani, da bi ne hodili zjutraj in zvečer molit k starim bogovom.“

„Ti si pokrita duša. Taki so najslabši.“

„Ne dotikaj se moje časti. Ako še jedno jednako rečeš, razpolovičim ti glavo. Nisem si včeraj zastonj okoval gorjače in ravno tako ne zabil žeblja v njo.“

„Župan s sodnikom,“ zakriči hitro nekoliko glasov. In vsa četa ž njima.“

Govor v tolpi utihne. Od kutroviške strani je jezdil v vas slanski župan s sodnikom, obkoljen z mnogobrojnim spremstvom na konjih.

Staroverci stopijo strani iz ceste in zaškripljejo z zobmi, da se jim namerjani naklep ni posrečil.

Ko so se drugič po dolini razlegali zvonovi, šel je iz cerkve mnogoštevilni sprevod doli proti vasi; v vasi se obrne proti dvoru in okoli dvora za vas. Starodavni: „Gospodi pomiluj!“, zdelo se je, da se razlega iz jednega grla po dolini.

Najzadnja v sprevodu je šla lepo rasla deklica, z obrazom zavitim v črni gosti zavoj. Dolga obleka temne barve, narejena po tujem ukusu, vabila je sto in sto novote željnih oči. Zraven dekleta je stopal mož v dolgi staročeski sukni z odkrito glavo. Gledal je v sneg, neoziraje se po nikomer. To je bil hořeševiški vladika s svojo hčerjo.

Mati je danes nalašč Bëluški svilene lase nad belim čelom na pol zakrila z zavojem. Hči si je pa obraz takoj za dvorom zagrnila popolnoma.

Zakasnila sta se z očetom in zato sta ostala na pokopališči. Vse, kar se jih je udeležilo spreveda, videla je Bëluška. Tudi opata slovanskega v bliščeči, od dragih kamenov se leskeči obleki, s srebrno palico na vrhu okrašeno z dragimi kamenji; zapazila je tudi dva redovnika zraven njega; ali mladega meniha z bledim obrazom in sivimi očmi ni videla.

Kar ko bi trenil se je nakupičila okoli nje tolpa mladih gospodov, kateri so jo tako rekoč zasipavali z uljudnostmi. Bëluška pa nikogar niti pogledala ni, in stari oče je bil vesel, da se mu je hči spametovala. In bili so to vender sami čedni mladenči. Libëj iz Kutrovic pa se jim je bahal, da pojezdi v Hořeševice in da jih pred pustom povabi na svatbo. — —

Počasi, da se je komaj premikal, vil se je sprevod okoli vladičinega dvora.

Opat je blagoslavljal s srebrnim križem nekoga skozi okno.

Kdor je tje bliže pogledal, videl je na postelji po konci sklonjenega moža in zraven njega mladega redovnika s sklenenima rokama.

Ko je odšel sprevod, obrne se oče k sinu.

„Dobro storiš, sin moj, ako se vrneš. Pogledal sem jo dobro in ljubo mi je, da si se tako odločil. Nočem sicer soditi; ali pravijo: kdor svoje telo liči z maskami, naličen je tudi njegov obraz.“

Komaj je Dobrovit izgovoril, razlegel se je nad streho nekaj čuden šum in psi na dvoru so tulili divje.

Pomnën je šel gledat k oknu. V tem pa udari nekdo močno po vežnih vratih in nad sobo je zopet tako zahrušelo, kakor kedar po leti od Kal pridere hrumeča voda.

„Gori! Gori!“ razlegali so se strašni glasovi iz vasi v sobo.

Pomnën skoči hitro v vežo; ali zastonj si je prizadeval odpreti vrata.

Dobrovit zbere poslednje moči, skloni se na postelji po konci in komaj da se mu je posrečilo ustati, kar se je okno razletelo na mnogo koscev.

„Zaprla so nas tu, oče. Bil je tu Vodërad in je zažgal dvor,“ zatarna menih in prime očeta, ki je bil na pol na tleh, na pol v postelji.

„Da so naju zaprli, sin moj? Da je bil Vodčrad tukaj in da je zažgal dvor?“ ponavljal je tiho za sinom Dobrovit. Ali ni morebiti poslal Perun na mojo glavo bliska in ni li namesto moje glave zasegel ogenj moje strehe? — Le zavrzi me tedaj in najgroznejšo kletev izreci o meni. Le to moje dete pusti na miru, tega mojega sina,

tega mojega ljubljenca!“ zaklical je z vso silo vladika in zopet so se mu oči tako divje zabliskale, ali le za trenotek. „Jedini Bog!“ vzdihne potem s poslednjim zdihljajem, in usta so mu ostala še na pol odprta, ko je njegova duša odletela gori skozi črni dim.

(Dalje prihodnjič.)

K poglavju: Narodno jedinstvo.

(Z ozirom na književnost našo.)

(Konec.)

Ne morem si kaj, da ne bi tu zopet v spomin navel besed S. Rutarja o znani knjigi „Die Slovenen“, katero je spisal rojak naš J. Šuman s pomočjo Fr. Faschinga, Fr. Hubada in dr. Simoniča leta 1881. Rutar pravi dotično: „Dva sta glavna nedostatka, katera moramo Šumanovi knjigi očitati: prvi, da ne podaje načrta zgodovine Slovencev, nego samo dežel, po katerih stanujejo Slovenci . . . Po tem, kar se tujec nauči iz Faschingovega pregleda zgodovine slovenskih dežel, mora pač pritrjevati stari „Pressi“, ki je o pokojnem Bleiweisu pisala, da je še le on „ustvaril slovenski narod“ ter da so Slovenci „narod brez preteklosti, kakor tudi najbrž brez bodočnosti“. Kako za Boga hočete, da bode Nemeec veroval v starodavno preteklost Slovencev, ki ni bila brez vse slave, ako v tako strokovnjaški knjigi, ki more jedino v pravi svetlobi pokazati našo zgodovino, ne nahaja nikjer povedanega, da so se Slovenci kedaj čutili in vedli kakor jeden narod, da so stanovali v deželah, ki so bile nekdanj tudi politično združene, in da so, ko se je pretrgala ta vez pozneje, ostali vendar še skupni odnošaji med temi deželami, do novejšega časa! . . . Ne hodimo torej bojazljivi zajci in ne bežimo sami pred svojo preteklostjo! Vsprejmimo in držimo vsaj toliko, kolikor so nam vestni nemški zgodovinarji sami priznali, kakor so Büdinger, Dümmler in Kronos. Po preiskavanjih teh mož ne smel bi nikdo več slovenske zgodovine tako pisati, kakor je to storil gosp. Fasching, ter dajati nasprotniku nož v roke, s katerim bi nas rad zaklal“ (Lj. Zvon 1882. 54, 55).

Tako je! Ako se sami ne zmatramo za jednotne, kako neki nas bodo za take zmatrali drugi, kateri se itak našemu administrativnemu združenju na vse sile upirajo!

Morda bi bilo tudi umestno ponoviti še, kar je omenil Stanko Vraz že l. 1837. o An. Grüna prevodu slovenskih narodnih pesmi*): „Ich hätte nicht geglaubt, dass der Herr Graf dieser beschränkten Idee vom Patriotismus anhängt. Er nennt sie „krainische Volkslieder“. Als wenn die Krainer eine eigenthümliche Menschenraçe wären. Ich hab' mich schon oft ausgesprochen mündlich und brieflich, dass die Völker nur durch das

*) Tu seveda mutatis mutandis; ali analogija ostaje.

göttliche Zeichen der Sprache, nicht aber durch willkürliche politische Grenzen geschieden sind“ (pismo Preširnu v. Džla V. 163, 164).

Meje Slovencev pa poznamo mi samo in jedino le na Kozlerjevem „Zemljevidu Slovenske dežele“; drugih ne! — razumevaj v narodopisnem oziru, a tudi tu poglavitno pač proti severu in zapadu! Zato pravim zopet z našim „Slovencev uskokom“ Vrazom: „Ime — dolazi što od krvi i jezika, a što od državnoga (političkoga) uredjenja. Nu iztraživalac jezika (a pač tudi zgodovine) neka se ne dade varati i sliepiti od uredjenja ljudskih, već neka njega vodi uredjenje božje: jezik i krv“ (Kolo III., 31).

Da se o Slovincih, akoprav politično raztrganih, v književnosti vendar le daje obravnavati skupno, kaže nam na pr. v Matici Slovenske „Slovanstvu“ I. spis Pleteršnikov str. 151—186, ali še bolje Trdinova „Zgodovina slovenskega naroda“ tudi po Matici izdana; v drugem oziru na pr. še v „Zori“ 1877. I. sestavek „Popis slovenske zemlje“, sicer kratek in žal nedokončan. V teh imamo pred seboj, ako tudi v obliki še ne povsema dovršeni, to vsaj pač telo in ne samo udov našega naroda, celoto, ne kosov zemlje naše. O posebnih dobah ali pojedinih predmetih nam podaje tudi S. Rutar v spisu „Jedinstvo slovenskih dežel od VII. do XIII. stoletja“ v „Lj. Zvonu“ 1882 lep primer take razprave, in drug vzgled isti v „Spomeniku o šeststoletnici začetka habsburške vlade na Slovenskem“ s člankom „Slovenske dežele in ustanovitev vojaške krajine za Ferdinanda I.“ str. 197 sl.; ali J. Parapat: „Turški boji v XV. in XVI. veku s posebnim ozirom na Slovence“ v „Letopisu Matice Slovenske“ 1871, nekoliko tudi „O kmečkih puntih“ v „Letopisu Matice Slovenske“ 1869; — morda tudi kaj „Razširjavanja kristijanstva med Slovenci“ od pisatelja teh vrstic v „Letopisu Matice Slovenske“ 1884 idr., kjer se nam predočujejo popolne zgodovinske slike, prikazujoče v določenih prizorih vendar vsekoliko Slovenstvo.

Ej, bratje, Slovenci smo. Zato pa tudi pišimo le o Slovincih ter o Sloveniji!

Polovičarstvo nemoško
Kranjsko, štirsko in koroško
Zloga naj ugonobi!

Andrej Fekonja.

P o v o l i t v a h .

Državnozbornske volitve so končane. Razburjenost, katera se je bila zaradi njih polastila vseh zavednih državljanov, polegla se je in vsaka politična stranka preudarja sedaj, kaj se jej je bilo iz poslednjega volilnega gibanja posebno zapomniti.

Ako pa ima katera politična stranka vzrok in potrebo vsakokratno volilno gibanje opazovati s paznim očesom in si globoko utiskati v spomin vse okolnosti, ki so se o njem prikazale na površje, smo to gotovo mi Slovenci.

Osamljeni stojimo v političnem boju. Pomoči, izdatne pomoči, nimamo pričakovati od nikoder. Oni, kateri bi nam mogli in hoteli pomagati, ločeni so od nas državnopravno; oni, kateri nam včasih svojo pomoč ponujajo — nemški konservativci — delajo pa to le iz svojega interesa in ne iz odkritosrčnega prijateljstva.

Zato je za nas neizmerno važno, da spoznamo svojo moč. In ta se prikazuje najbolje v volilnih bojih.

Ako se ozremo na ravnokar dokončane državnozbornske volitve, moremo polni trdne zavesti v zmaganosnost ideje, za katero se borimo, gledati v bodočnost. Na Koroškem, Štajarskem in Primorskem, tedaj po vseh onih deželah, v katerih je narodnost naša v neprestani in veliki nevarnosti, dokazali so zavedni volilci, da se neustrašeno zbirajo okolo narodne naše trobojnice. Povsod je narodna zavednost od poslednjih volitev izdatno napredovala, kajti našim kandidatom so priraščali glasovi ne po desetkah, ampak po stotinah. Izredno vesela prikazen v političnem našem življenju je jednoglasna volitev neustrašnega pospoda Božidarja Raiča in pa z ogromno večino izvršena volitev neutrujenega zastopnika tržaških Slovencev gospoda Ivana Nabergoja. Poslednje je tem znamenitejše, ker so Tržačani ustanovili nalašč zaradi državnozbornske volitve posebno politično društvo „Con-

cordijo“, katero je z grožnjami, prošnjami in denarjem delovalo proti našemu kandidatu.

Najveselejši dogodek iz poslednjih volitev pa je gotovo to, da je na Koroškem prodril v celovškovelikovški skupini kmečkih občin naš kandidat minister Pino in da je v beljaškorožeški skupini naš kandidat profesor Andrej Einspieler ostal v manjšini samo s sedmimi glasovi. Kdo bi si bil mogel kaj takega le misliti pred šestimi leti? Celo najpogumnejši možje so obupavali o staroslavnem Gorotanu, ti slavni pokrajini naši. In sedaj nam ravno

ta od svojih bratov tako zapuščena dežela podaje tako krasnih dokazov narodne zavednosti! In kaj je pripomoglo do tega znamenitega napredka narodne zavednosti in probujenosti na Koroškem? Sram nas mora biti, ko odgovarjamo na to vprašanje. Pripomogli nismo mi s Kranjskega, kjer se nam — hvala doseđanji naši ustrajnosti in neupogljivosti — ni treba več tako intenzivno boriti za narodno naše bitje: pripomogla je jedino le neutrudljiva delavnost koroških rodoljubov. In teh štejejo onostran Grintovca, Storžiča in Stola že precejšnje število, katero se bode množilo od leta do leta. Zato nam je porok za Koroško res neprecenljivi „Mir“. —

František Šimáček.

A jedno naj bode povedano merodavnim politikom slovenskim. Koroške odslej ne smemo prepuščati same sebi. Njo moramo zmatrati za neločljivi del naše Slovenije in zato podpirati vsestranski one rodoljube, kateri se trudijo za to, da zaprečijo ponemčevanje in narodu našemu ohranijo ono ozemlje, na katero ga veže toliko spominov iz davne minulosti. Posebno novo ustanovljena „Družba sv. Cirila in Metoda“ bode poklicana v tem zmislu delovati.

Ozrimo se konečno še na volitve na Kranjskem. Odkrito pravimo: teško nam je pisati o njih. Tam, kjer bi se bilo imelo pričakovati največ politične zavednosti

in največ discipline, tega nismo našli. Tam, kjer bi bili imeli volilci dati sijajen vzgled ostalim, pod nemškim in italijanskim pritiskom živečim rojakom svojim, zgodilo se je ravno nasprotno. Da! volitve na Kranjskem so se zvršile tako, da moramo v žalost svojo doklicati Slovincem po ostalih kronovinah: v tem nas ne posnemajte! Res je sicer, da so se po nekaterih krajih zvršile volitve malone jednoglasno, a to izgublja veliko svoje znamenitosti, ako pomislimo, kako se je sicer rušila disciplina, katere je o tako važnih volitvah neizogibno potreba.

Nečemo sicer tajiti, da je izvrševalni odbor zakrivil mnogokaj in da smo pri njem pogrešali pravega jednoteke vodstva; a jednega mu ne moremo odrekati, tega namreč: da je ravnal čisto pravilno, ako je za kandidate proglasil može, katerim se iz cele dobe dosedanjega zastopanja ni mogla očitati nikakeršna napaka na škodo njihovih volilcev.

Našli so se pa možje, ki so jednega poslanca, kateri se je vedno vedel pravilno, obtožili in dvignili na ščit drugega moža, znanega po svoji oholosti, prožnosti in po svojem ezavskem mišljenju. In godile so se neverjetne stvari. Ves obširni vladni aparat je moral na noge, da je deloval za tega kandidata, dasi je bilo občno znano, da je bil kandidat osrednjega volilnega odbora v celi minoli šestletni dobi jedna najtrdnjših podpor vlade nalžovskega grofa.

In res se je velikanskemu pritisku vlade, nepoštenemu agitovanju prožnih mož, v prahu pred momentanimi mogotci zvijajočih se krejatur, gulašu in pivu ter konečno — vide Metliko — molče dopuščenim nepostavnostim posrečilo, da je z večino petih glasov zmagal proti narodnemu neodvisnemu kandidatu grofu Margheriju znani koristolovec in vetrnjak profesor Šuklje.

Res je, da po tem, ako ta mož zasede kurulski stol v novi državnozborski palači na dunajskem „Ringu“, ne grozi še narodu našemu niti nevarnost niti pogin, tudi ko bi namerjal posnemati nekedanjega Vincenca Kluna in sedanjega Tomaščuka; a kar nas pri tej, dasi nepostavno izvojevani volitvi žalosti, je to, da smo se prepričali, da nekateri gospodje na Dolenjskem ne poznajo več ni narodnega našega programa, ni discipline, ni politične morale.

Da, tudi poslednje ne! In za to gre nedvojbeno „zasluga“ možu, katerega je narod naš o njegovem prihodu v Ljubljano tako sočutno pozdravljal, za to gre zasluga gospodu — baronu Winklerju. Mi o tej stvari zaradi prečudnih naših tiskovnih razmer ne bomo obširnejše govorili, ker vemo, da nas naši čitatelji dobro umejo; — le toliko potrjujemo, da je narod naš še vselej obvaroval dobri genij prevelikih blodenj in da ga ta dobri genij tudi za „slovenskega“ barona ni še popolnoma zapustil. — — —

In s tem končujemo svoje premišljevanje o letošnjih državnozborskih volitvah. —p—p.

Gjuro grof Jellačić.

Pne 25. maja je doživel Gjuro grof Jellačić, podmaršal in predsednik hrv. slav. gospodarskega društva, osemdeseti rojstni dan svoj. Ker je odlični mož ud slavne in za zgodovino hrvaškega naroda prezasluzne rodovine, spominala se je njegovega rojstnega dne vsa Hrvaška, a mi mislimo ustreči bralcem svojim, ako poleg slike, priobčene v zadnji številki, podamo še kratek životopis njegov.

Rod Jellačičev je stari plemiški hrvaški rod. Ni nam možno podati zgodovine Jellačičev, ali naj omenimo vsaj generala Frana Jellačiča (roj. 1. maja 1746). Fran Jellačič se je boril na bojnem polju francoskem, nemškem in italijanskem, in se je posebno odlikoval v bitki pri Feldkirchu v Tirolski. Imel je četrto deca: Josipa, slavnega bana hrvaškega (roj. 1801. v Petrovaradinu, umrl 20. maja 1859), Gjura, predsednika hrv. slav. gospodarskega društva (roj. 25. maja 1805 v Zagrebu), Antona (roj. 14. maja 1807 v Kurilovci, † 1875) in Cecilijo. Od treh bratov Jellačičev, kateri so leta 1848. častno branili našo državo, živi še samo srednji brat Gjuro,

Odgojen je bil v vojni terezijanski akademiji na Dunaji. Kot general se je udeleževal vojske l. 1848. in 1849. v Italiji. Leta 1856. je postal podmaršal in prišel v Krakov, potem na Dunaj za divizionarja, a l. 1859. v Italijo. Kot vojniki se je malo pečal s politiko, vender ga je leto 1861. privabilo na politično polje, ko se je ustavnost tudi Hrvatom povrnila. Hrvaški sabor si je iz-

bral bana Šokčevića za kraljevinskega kapetana, a ta je po svoji pravici proglasil v 46. seji podmaršala Gjura grofa Jellačiča za kraljevinskega podkapetana (vicecapitaneus regni). Do leta 1848. je bil namreč ban po svojem dostojanstvu kraljevinski kapetan, kateri je za vojske bil poveljnik narodni vojski, tako imenovani insurekciji. Toda ker je ban za vojske ali kot general imel dovolj posla v redni vojski ali pa zaradi politične uprave bil na dom vezan, bil je poveljnik narodni vojski navadno pokapetan. Kot novi podkapetan je tedaj prišel grof Jellačič po ustavnem običaji v 58. seji in se je predstavil narodu s kratkim ali jednatim govorom. In je rekel: da si hrvaški narod more osnovati boljšo bodočnost samo pod zastavo svoje narodnosti in da narodu ni tako nevaren oni neprijatelj, kateri mu jemlje materijalno blago, kakor oni, kateri mu jemlje duševno dragocenost — njegovo narodnost. Ta govor je tako razburil mnoge, kateri so se bali za svoja dostojanstva in časti, da so ga jeli grajati — in nasledek je bil, da je kraljevinski podkapetan bil poslan v Celovec v prognanstvo, a skoro potem bil upokojen. Toda na najvišjem mestu ni se nikoli dvojilo o njegovi lojalnosti.

Odkar je upokojen, živi grof Jellačič s svojo rodovino na svojem posestvu v Novih Dvorih pri Zaprešiči, haveč se ponajveč z gospodarstvom. Že zgodaj je spoznal, da more domovini v denšnjih okolišnih najbolj koristiti, ako pospešuje umno gospodarstvo med narodom.

Hrvaško slav. gospodarsko društvo je torej najbolj pogodilo, ko si ga je leta 1873. izvolilo za predsednika. Od tedaj je bil že trikrat izbran za predsednika. Kot predsednik vodi omenjeno društvo jako spretno in modro. Glavna naloga mu je namreč: vse svoje moči posvetiti blaginji in napredku svoje domovine. Kot umen gospodar vspehuje sam z lepim vzgledom rojake svoje, da ga posnemajo, in je sploh storil za gmotni napredek svojega naroda jako mnogo, da nam, ki ne moremo v svojem listu naštevati vseh pojedinih zaslug njegovih na gospo-

darskem polji, ne preostaje nič drugega, nego da jih pohvalno omenimo in poudarimo, koliko človek lahko koristi domovini v vsakem oziru. Grof Jellačić je v pravem pomenu besede oživil z modrim ravnanjem svojim delovanje hrv. slav. gospodarskega društva, katero se je razvešlo na vse strani Hrvaške in Slavonije in prinaša največ ž njegovim neumornim prizadevanjem preobilno blagososnega sadu. Njegove zasluge je uvažilo tudi naše c. kr. kmetijsko društvo v Ljubljani in ga je imenovalo leta 1879. za svojega častnega uda.

Naše slike.

Grad Predjama.

Edna največjih znamenitosti naše slovenske domovine je grad, katerega sliko smo priobčili v poslednji številki. Maloneda nedostopna višina in naravno zavetje v jami sredi gostih gozdov je napotila jamske viteze, da so si ta grad postavili visoko, kakor si dela ujeta orel svoja gnezda. Jama, v kateri stoji predjamski grad, je kakor vse podzemeljske votline notranjskokraške zemlje jako prostorna ter se razteza daleč v gorovje, nahajajoče se v ozadji. Nekdaj je bila jama odprta ter je prebivalcem gradu bila naravna podzemeljska pot, katere izhodišče je bilo visoko gori v hrušiškem gozdu; ker so se pa po njej skrivali razni ničvredni ljudje in so jedenkrat celo razbojniki iz Hrušice prišli skozi njo v grad, dali so jo zazidati.

Pod gradom je druga precej obširna votlina, v katero se izliva potok Lokva. Ta potok prihaja potem na dan v Vipavi pod imenom Vipava.

Svet ololo grada je jako divji. Visoke skalnate stene in globoki prepadi obkrožujejo grad, ki je oddaljen od Postojine mali dve uri.

Ogledujoč si predjamski grad in njega okolico, spomnil se bode vsakdo nehote usode poslednjega prvotne lasinške rodovine njegove, viteza Erazma Predjamskega. Bil je to človek divje narave, kakor okolica grada, v kateri je preživel otročja leta. Prišedši na cesarski dvor na Dunaj, ni prav nič izpremenil svojih navad in razvad, temveč je iskal preprirov in preteпов, kjer in kedarkoli je bilo mogoče. V enem takih preprirov je umoril leta 1483. cesarskega maršala Pappenheima. Boječ se kazni, zbežal je z Dunaja ter se skrnil v svojem nepristopnem

gradu. Od tod pa je vznemirjal vso okolico daleč na okoli; razbijal in moral je z divjimi svojimi četami vse, kar mu je prišlo pod roko. To in pa, ker je ogrskim četam, ki so istega leta pridrle do Trsta, bil pomočnik in vodnik, napotilo ja kovečno cesarja Miroslava, da je dal nalog tržaškemu poglavarju Ravbarju, naj se vzdigne proti razbojniškemu Erazmu ter ga dobi živega ali mrtvega.

Ko je Ravbar zvedel za skrivališče Erazmovo, dal je nedostopni grad obstopiti s precejšnjim številom vojakov, misleč, da bode tako glad primoral razbojnega viteza v udajo. Erazem pa je v dokaz tega, kako dobro je preskrbljen z vsakeršno hrano, dal pustni večer leta 1484. spustiti z grada na vrveh oblegajočim ga vojščakom celega pečenega vola in o veliki noči istega leta več živih ovnov. Vse to in ves ostali živež je on dobival iz vipavske doline po skitem podzemeljskem hodniku. Prezvetnost ga je zapeljala tako daleč, da je prve črešnje in jagode, katere je skoro potem dobil iz vipavske doline, poslal po svojem slugi oblegajočemu ga Ravbarju, rekši, da se vse to, in karkoli si poželi človeško srce, dobiva v jami pri njegovem gradu.

Preveliko zaupanje v zvestobo svojega sluge pa mu je bilo v pogubo. Ta se je namreč dal podkupiti; izdal je svojega gospodarja s tem, da je neki večer z lučjo dal znamenje, kje se nahaja. Na dogovorjeno to znamenje je dal Ravbar proti dotičnemu mestu izstreliti več topov in tako je Erazem umrl pod razvalinami podirajočega se zidovja in odkrušujočih se skal. —v.

Prisega zvestobe pruskega kneza Albrehta poljskemu kralju Sigmundu I.

Nemški red križevniških vitezov je imel sicer po nekoliko verski značaj, a pred vsem mu je vendar bila naloga, bojevati se s svojimi slovanskimi sosedi ne za vero, temveč za prosto prevlado. Stoletja je trajal ta boj. Posebno Poljska je imela čutiti vso silo nemškega križevništva, kateremu je križ bila popolnoma postranska, meč pa poglavitna stvar. Različni so

bili uspehi teh bojev; konečno pa se je vendar bojna sreča nagnila na stran hrabrih vojakov poljske države, in bivši načelnik križevniškega reda, poznejšnji posvetni protestantski knez Albreht, moral se je po izgubljeni bitvi pokoriti slovanski moči in priseči dne 10. aprila 1525. leta na javnem trgu pred Sukiennicami v staroslavnem Krakovu udanost in zvestobo kralju Sigmundu I.

Ta slavnostni trenotek predočuje genijalni poljski slikar Jan Matejko v svoji sliki, katera je lani in letos izredno zanimala povsod, kjerkoli je bila razstavljena. Živi kolorit, znamenita karakteristika obrazov, zgodovinska vernost, pretkana z umetniško idealizacijo, in ro-

doljubna naukušnost, — to vse odlikuje jako ugodno slike velikega Poljaka, in to vse dodaje tudi sliki, s katero seznanjamo danes svoje čitatelje, posebno vrednost.

—v.

Sveta Cecilija.

Pač malo je svetnic, katere bi bile raznim slikarjem vseh narodov tako pogostoma predmet umetniškega njihovega stvarjanja, kakor sv. Cecilija. Morebiti se ne bomo motili, ako rečemo, da nobene razven Marije Magdalene.

Uzor vseh slik sv. Cecilije je pač Rafaela Sanzia nesmrtno delo, katero se hrani v bolonjski akademiji; vendar pa je poleg nje tudi še mnogo drugih slik slav-

nih umetnikov, kateri so v sv. Ceciliji hoteli predočiti triumf glasbene umetnosti.

Slika, katero danes podajemo svojim bralcem, je delo genijalnega češkega slikarja Vojteba Hynaisa. Slikal jo je nalašč za češko gledališče in sicer za predstavo Bendlove opere „Karel Škreta“.

Omeniti nam je, da je Vojteh Hynais naredil tudi načrt za glavno zagrinjalo in alegorijo v kraljevskem budoarji češkega narodnega gledališča.

—v.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Vabilo na naročbo. S prihodnjo številko poteče naročnina mnogim naročnikom. Prosimo jih, da jo ponové o pravem času, ker bi jim sicer bili primorani ustavití pošiljanje lista.

Kakor smo v prvi polovici letošnjega tečaja, tako bomo tudi v drugi skrbeli za to, da bode list raznovrsten in da bode prinašal mnogo lepih in zanimivih slik. Takoj v trinajsti številki začnemo priobčevati daljši spis splošno znanega izvrstnega pripovedovalca, profesorja Ivana Trdine, pod naslovom: „Hrvaški spomini“ in učeno razpravo staroste naših pisateljev, gospoda Davorina Trstenjaka, pod naslovom „Halari“. Od novih slik, katere imamo pripravljene za drugo polletje, omenjamo krasnih pogledov na zlato mater Prago, kamor se napravljajo ravno letos slovenski potniki, potem slike Velegrada in konečno dosle nikjer še ne priobčenih slik začetnikov našega slovstva: Primoža Trubarja, Antona Dalmatina, Štefana Konzula in patra Marka Pohlina. — V spomin letošnje slovanske tisočletnice bode izšla 13. številka v slavnostni obliki.

Na Velegrad in v Prago! Kdo izmed Slovencev veselo ne pričakuje željenega trenotka, ko se popelje dne 10. avgusta t. l. zabavni vlak na Velegrad in v Prago! Malokedaj imajo Slovenci iz vseh pokrajin, v katerih prebivajo, tako krasne prilike, združiti se v tako lep namen, da skupno obišejo „krasne i glavne prijatelje“, kakor pravi srbska narodna pesem, svoje drage brate Čehé, boreče se na severnem kraju mogočnega cesarstva našega za svoj in svojih bratov obstoj. Zdanja politična borba nas veže z njimi, a izkušnja nas je izmodrila, da je v brátskih prsih najstanovitnejša in najgotovejša pomoč in zatišje. In zdaj se nam ponuja prilika, da se seznanimo z njimi, da ponovimo staro prijateljstvo in da sklenemo novo, da jim povemo, da se hočemo vedno z njimi skupno boriti. Kdo tedaj ne pričakuje z veseljem trenotka, da se popeljemo na Velegrad počastit slovanske blagovestnike, da si ogledamo lepo češko deželo, nje bogata mesta in vse znamenitosti, ki jih je ustvarila češka umetnost.

V prvi vrsti bode zanimala popotnike cesarska prestolnica, staroslavni Dunaj, s svojimi palačami, kakor so: opera, belveder, muzej, zbornica mestnega zastoja, vseučilišče, votivna cerkev, cerkev sv. Števana itd. Tu je tudi bogata prirodopisna zbirka, dvorska knjižnica itd., za veseljake pa po vsem svetu znani „prater“. Tolikega in takega sijaja in veličestva, kakor Dunaj, ima res malokatero mesto v Evropi, in bi za omikanega človeka res greh bilo, ako bi zamudil to priliko, ki ga razmerno malo stroškov stane.

Odbor za priredbo zabavnega vlaka je ukrenil, da se bodo udeleženci pomudili nekaj časa v vseh znamenitejših mestih: na Dunaji, v Olomuci, Pragi in Brnu. Nad Brnom je znani „Špilberk“. Da bi si to znamenitost mogli ogledati potniki natanko, uredil je odbor stvar tako, da se bodo v glavnem mestu Moravskega mudili toliko časa, da si bodo mogli ogledati vse prostore in trdnjavo. Takisto si bodo ogledali lahko znamenite trdnjave olomuške.

Do vrhunca slavlja pa bode dospelo vse potovanje v zlati materi Pragi. Tu si bodo popotniki ogledali po dnevi vse znamenitosti praške, posebno staroslavni Višegrad, na katerem je stanovala Libuša, in pa staroslavni kraljevski grad na Hradčanech. Ako bode mogoče, priredi se še izlet v prelepo okolico praško. Zvečer pa se bodo gostom odprla vrata hrama češke umetnosti. V češkem narodnem gledališču namreč bodo slovenski gostje navzočni pri dveh predstavah. Prvi večer se bode pela slavnega Antona Dvořáka, čegar sliko in životopis smo priobčili v lanskem „Slovanu“ številki 48, krasna opera „Dimitrij“, drugi večer pa se bode predstavljali Ladislava Štroupežničkega izvorni veseli igri: „Zvíkovský rarášek“ in „Paní minemístrová“.

Naj še omenimo, da se bode zabavnemu vlaku pridružilo šestnajst pevcev narodne čitalnice ljubljanske. Naši vrli pevci se že zdaj pridno urijo, in kakor jih povsod, kjer se le prikažejo, sprejemamo najprijaznejše, tako smo tudi prepričani, da si bodo s svojim krasnim

petjem priborili splošno priznavanje tudi pri Čehih. Na Velegradu bodo pri slavnostni službi božji peli slovansko mašo, sicer pa bodo nastopili na Dunaji, v Olomuci, Pragi in Brnu.

Iz tega se vidi, da odbor skrbi za prav prijetno potovanje, in je samo še želeli, da bi se Slovenci obilno oglašali. Ne odlagaj torej nihče! Oglašajte se, rojaki, za obilno udeležbo, dokler je še časa, in sicer pri odborovem načelniku, gosp. Ivanu Hribarji ali pa pri njegovem namestniku, gosp. cesarskem svetniku Ivanu Murniku. Pogoji vožnje so na tanko zaznamovani v 10. številki „Slovana“.

O istrskih volitvah smo prejeli od iskrenega in učenega rodoljuba iz Istre daljši dopis, iz katerega navajamo od besede do besede to le pritožbo:

„Vendno se nam očita v italijanskih časnikih, da dobivamo pomoči iz Ljubljane in Zagreba: zovejo nas celo „quei di Lubiana e quei di Zagabria.“ Mi nimamo podpore niti iz Ljubljane niti iz Zagreba; kar smo storili, storili smo sami; in storili smo toliko, da bi bil v zapadni Istri izvoljen vsak našinec, ko bi bilo pri volitvah postave in reda. Te nezakonitosti in te neredne pa kakor bi že sedaj bili pripravljene potrditi gospodje v Ljubljani! V „Slovenci“ (menda po „Edinosti“ — — — — — (sledi pritožba zaradi njenega ravnanja o istrskih volitvah, opomba ured.) čital sem včeraj, da rodoljubje puljskega okraja niso storili svoje dolžnosti in da se sedaj to že ne dá več popraviti celih šest let. Ako v Ljubljani okolnosti ne poznajo, mogli bi se vsaj prepričati prej, nego koga obsojajo: mogli bi čitati vsaj „Našo Slovo“, katera išče najblažjih izrazov (da je ne plenijo) za ono, kar se je godilo. Prav nič ne vedo, kaj in kako so rodoljubi ravno v puljskem, kakor tudi v poroškem okraju delovali: kako so se mučili; kaj vse so morali prestati: kako jih je napadala sodrga: kako so jih psovali: kako so jih vlačili žandarji z voliča; kako so tem pomagali policaji: kako se jim ni bilo mogoče pritožiti brzojavno in nikari že pri kaki službeni osebi v dotičnih mestih: kako jim res ni drugega ostajalo, kot vreči iskro med narod, da se ves razpali, ali pa ga miriti in ob jednem z njim oditi. Oni so izbrali poslednje: pa jih zato tudi ne more obsojati nikdo, a najmanjše bratje, ki so se za nje brigali toliko, kakor za lanski sneg. — — — — —

Jaz vem, kaj se tu z nami počenja: jaz vem, da bi teh tu ne bilo, ko bi ne bilo po volji onim, na Dunaji: jaz vem, da one gori podpirajo malone vsi naši zastopniki od Mure do Kotorja: jaz vem, da pri vas pozlačujete Hohenwarta in da bode on zopet vodil naše, da se ne bi postavili, da ne bi energičnejši postali. — Ustavljali jih bodo, drobtinice jim bodo metali. Vem, kakšni so bili (razen Nabergoja, Raiča in nekaj časa Vošnjaka), kako so podpirali Vitezića: kako mu niso dali interpelovati niti v najopravičenejših zadevah; in sedaj se imajo vsi ti vrniti in poleg njih priti v državni zbor še profesor Šuklje! Kaj bi se moglo pričakovati? Kaj storiti? Kako ravnati?

Da se niso popravili, dokazujejo že one besede, da je treba šest let čakati, da se popravi dozdevna nemarnost. To je parola iz tržaške namestniške palače. V čast jim bodi! Ali tedaj naj pa ne govori, da so zastopniki naroda. Narod jih voli, potem pa delujejo pred vsem za koristi — toda ne njegove, ampak — nekega drugega.“ —

Te plameneče besede, polne opravičenega ogorčenja, naj si naši gospodje poslanci dobro in ponovno prečitajo.

Pater Šuklje. Ko bi se človek tako daleč spozabil, da bi veroval vsemu, kar se tiska v gospoda barona Winklerja glasilo za kruhoborstvo in politično licemerstvo, moral bi misliti, da se je profesor Šuklje izneveril svojemu poklicu, slekel posvetno svojo obleko ter stopil v samostan, kjer grešno svoje telo biča vsak dan s sukovitimi konopci, njegov protikandidat pa da je moral

biti kak židovski rabin ali pa vsaj kak protestantski pastor. Omenjeno glasilo gospoda barona naznanja namreč, da so na Dolenjskem zmagali katoliški Slovenci. No, sedaj vsaj vemo, da so isti gospodje, ki so letos volili profesorja Šukljeta, in pred dvema letoma strastno agitovali za sodnika Deva proti dekanu Alešu, storili to iz verskega svojega prepričanja najbrž zato, ker se jim je vera zdela v veliki nevarnosti. Gospodom na Turjaškem Trgu in njihovim tiskovnim tovaršem v Črnomlju častitamo na tem znamenitem odkritju: pred pobožnim gospodom profesorjem pa se v prahu klanjamo me grešne duše.

„Tisočletnica Metodova“ je naslov knjižici, katero bode izdal odbor za priredbo vlaka na Velegrad in v Prago. Dotiskana bode te dni. Dobivala se bode pri vseh slovenskih rodoljubih po 10 kr., in je čisti dobiček namenjen „Družbi sv. Cirila in Metoda“. Obsezala bode celi dve tiskani poli in krasile jo bodo slike: Velegrada, sv. Cirila in Metoda in smrti sv. Metoda. — Mi smo imeli priliko čitati to delce v rokopisu in moremo zagotoviti svoje čitatelje, da se kaj tako lepega o svetih slovanskih blagovestnikih, o njihnem delovanju in trpljenju, o njihovih bojih za veljavo slovenskega jezika, le malokje čita — kolikor je nam znano — v katerem slovanskem jeziku. Osobito v našem slovstvu nimamo ne knjige ne spisa, ki bi se glede priproste pisave, prave pobožnosti in gorečega rodoljuba mogel iz daleč primerjati temu spisu, kateremu je pisatelj duhoven ljubljanske vladikovine. Zato pozivamo že sedaj rodoljube duhovskega in posvetnega stanu, da nabirajo za knjigo naročnike. Prijatelje šolske mladine pa opozarjamo, da za vreden in trajen dar h koncu šolskega leta ni prikladnejšega, kakor ta knjižica, katera bode mladini v pouk, blaženje srca in v spomin na veliko letošnjo narodnocerkveno slavnost. — Naročnina naj se pošilja odboru za priredbo vlaka na Velegrad in v Prago. Sprejema jo pa tudi naše odpravnštvo.

Banka „Slavija“ je zopet pokazala, kako rada podpira naša podjetja. Ravnokar je namreč podarila 300 gold. „Podpornemu društvu slovenskih pisateljev in 200 goldinarjev jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti ravno tisti dan, ko ji je sedanja večina hrvaškega sabora odrekla vsako podporo.

Antona Martina Slomška „Zbranih spisov“ četrta knjiga (Različno blago) je ravnokar prišla na svetlobo. Zbral, uredil in izdal Mih. Lendovšek, župnik makolski. Cena IV. knjigi 1 gld. 40 kr. za trdo vezan, 1 gld. 30 kr. za broširan iztis. Pri izdajatelji (pošta Makole, (Maxau bei Pöltschach) pa se dobiva po 1 gld. s poštnino vred. Cena I. knjigi (Pesmi): 50 kr., II. in III. (k II. Basni, prilike in povesti; III. Životopisi) pa po 70 kr. Izdajatelj naznanja ob jednem, da bode preskrbel s početkom prihodnjega leta I. in II. knjige drugo izdajo. Vsakega rodoljuba mora le veseliti, da dobimo omenjenih knjig že drugi natis, zato pa naj preudari odbor „Družbe sv. Mohorja“ to stvar sam in naj prevzame izdajanje Slomškovih spisov za svoje družabnike. To dobro misel zagovarja naš sotrudnik v Slomškovem životopisu, zato je ne bomo ponavljali in samo opozarjamo na njo.

„Duhovni pastir“ je ime listu, ki ga izdaje v Ljubljani „Katoliška bukvarna“, a ureja častiti g. A. Kržič, nuški katehet. List prinaša med ostalim gradivom cerkvene govore ali propovedi. List je torej namenjen duhovnikom in bode posebno dobro došel našim bratom na zahodnem Ogrskem, kateri po enakem našem gradivu jako radi sezajo. Naročnina 4 gld. za celo leto.

Na zadnjem občenem zboru društva „Narodni dom“ dne 31. maja 1885 je poročal blagajnik dr. Josip Starè o društvenem gmotnem stanju. Ker se vsakdo zanima za gmotno razvijanje tega prevažnega narodnega podjetja, podajemo blagajnikov račun, iz katerega se

vidi, da je imelo društvo „Narodni dom“ dne 31. maja t. l. imenja, in sicer:

1.) V gotovini	75 gld.	51 kr.
2.) Naloženih:		
a) pri kranjski eskomptni družbi	185	03 "
b) pri notranjski posojilnici v Postojini	1001	32 "
c) pri kmečki posojilnici na Vrhniki	2015	— "
d) pri posojilnici v Celji	2008	33 "
e) pri obrtnem društvu v Ljubljani	3000	— "
f) pri posojilnem društvu v Ptujci	2000	— "
g) 5 obligacij kranjske zemljiščne odveze	5250	— "
3.) Naloženih v kranjski hranilnici	21511	57 "
Skupaj	37046	gld. 76 kr.

Čista bilancija 31. decembra 1884 pa:

Dati.

Gotovina v notranjski posojilnici v Postojini	980	gld. 32 kr.
---	-----	-------------

Gotovina v kranjski hranilnici v Ljubljani	19176	gld. 21 kr.
Gotovina v posojilnici na Vrhniki	2015	" — "
Gotovina v posojilnici v Celji	2008	" 33 "
Posojilo v loterijski blagajnici	432	" 87 "
Razni stroški	611	" 45 "
Gotovina v blagajnici	117	" 71 "
Skupaj	25341	gld. 89 kr.

Imeti.

Na račun deležev uplačana gotovina	7000	gld. — kr.
Obresti od nje po 3% za leto 1884.	199	" 76 "
Ustanovnina banke „Slavije“	1000	" — "
Darovi	12040	" 64 "
Terjatev „kranjske eskomptne družbe“ loco	2143	" 40 "
Terjatev „Länderbanke“ na Dunaji	—	" 85 "
Dobiček pri prodaji vrednostnih papirjev in obresti	2957	" 24 "
Skupaj	25341	gld. 89 kr.

Ostali slovanski svet.

Zivotopis Františka Šimáčka bodemo priobčili zaradi nedostatnega prostora v prihodnji številki.

Srbski dijaki na vseučilišči v Budimpešti so se obrnili do ministerstva s prošnjo, naj se na budimpeštanskem vseučilišči osnuje posebna stolica za srbski jezik in književnost.

Pogled na srbskohrvaško književnost. —

„Gorski zvuci“, spjevalo Kamenar, uglasbio za jedan glas uz pratnju glasovira Ante Stöhr. Varaždin. Nakladom I. B. Stiflera. Cena 80 nov.

„Obća pučka škola“, pod tem imenom je začel H. Luster, knjigar v Senji, izdavatelj „Knjižnico za učitelje, roditelje, odgojitelje in vse prijatelje narodne odgoje“. Namen je knjižnici pretresavati in gojiti učno gradivo za narodne šole na osnovi prepisanega učnega načrta Urednik I. Širota. Izbaja v zvezkih po 30 kr.

„Četvorka“ iz najlepših hrvaških pesmi, za klavir od Ante Stöhra. Varaždin. Založil I. B. Stifler. Cena 80 kr.

„Priručni rječnik sveobčega znanja ili mala hrvatska enciklopedija“. Obradjuju dr. Ivan Zoch i Josip Mencin uz sudjelovanje mnogih književnika. U Osijeku 1885. Tiskom i nakladom Dragutina Laubnera. Svezak I. Knjiga I. Vel. 8°, str. 48., 40 kr. — To je knjiga, katero smo že o novem letu naznanili. Hrvaška kritika (glej „Pozor“, štev. 125, 126 in 127) je izrekla o nji ne baš laskavo mnenje. Urednikom se očita, da niso pogodili prave mere pri odbiranju gradiva, da so tedaj mnogokaj vzeli v hrvaško enciklopedijo, kar bi lahko izpustili; tudi se jim očita netočnost: mnogo letnic je napačno zapisanih, kar moti vsakega bralca, kateri hoče imeti v knjigi zanesljivih virov.

„Ornitologijska postaja u Zemunu“, razpravlja Gj. Šebišanović, ravnatelj kr. realke. Odkar se je naš cesarjevič sam jel pečati z ornitologijo in v prospeh njen osnovale več ornitologijskih postaj, začeli so ga posnemati tudi drugi prijatelji tic. Tako tudi Šebišanović, ki je osnoval v Zemunu ornitologijsko postajo tega leta in še posebe izdal knjigo z zgoraj navedenim naslovom, v kateri nam popisuje vse tice zemunske okolice, ki jih je opazoval od oktobra 1882 do polovice aprila 1885. Zeleti bi bilo, da bi rodoljubi mislili na snovanje ornitologijskih postaj tudi drugod.

„Milovanka“. Sbirka popievaka za mladež obojega spola. U Zagrebu. Nakladom knjižare Mučnjak-Senftlebenove. 1885. 8°. Str. 38. Cena 30 kr.

„Mali hrvatski deklamator“. Sbirka pjesama za mladež, sastavio i s uvodom o deklamaciji popratio Josip Milaković. U Zagrebu, naklada knjižare Mučnjaka i Senftlebena, 1885. Cena 80 kr.

„Sveta braća Ciril i Metod“. Spisal Ljud. Tomšić. Zagreb. 1885. Mučnjak & Senftleben. 16°. Str. 32. Cena 10 kr.

„Čim se kvvari zrak oko nas?“. Higijenska crtica od prof. dr. A. Lobmayera. U Zagrebu 1885. 8°, str. 9, cena 10 kr.

„Balkanska vila“, nov leposl. list, začel izhajati v Belem Gradu. Urednik Bojislav Ilić.

„Zlatibor“, tudi nov list, začel izhajati v Užici (Srbija). Urednik Pero Stanojević.

„Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti“. Knjiga LXXIV. Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički X. U Zagrebu 1885. U vel. 8-ni str. 236. Sadržaje: Prinos k naglasu u novoj slovenštini. Od M. Valjavca. — Prievodi t. z. „disticha moralia Catonis“ u hrvatskoj literaturi. Od dr. Maixnera. — Prilozi za poviest humanizma i renaissance u Dubrovniku, Dalmaciji i Hrvatskoj. Od dr. Račkoga. — Posveta stolne crkve djakovačke. Od Adolfa Vebera. — Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti početkom god. 1885. Izvodi iz zapisnika.

Strah pred panslavizmom. Večkrat smo imeli že priliko opozoriti svoje čitatelje na velikanski strah, ki ga imajo Mažarji pred Slovanstvom. Mnogokrat se zaradi tega celo osmešijo pred vsem svetom. Tak slučaj se poroča ravno sedaj.

Znani slovaški rodoljub in pisatelj dr. I. M. Hurban je praznoval na svojem domu v Iluboki pri Senici petindvajsetletnico svojega doktorata. Slavnost se je vršila bolje v rodbinskem krogu, le nekoliko bližnjih prijateljev je obiskalo zaslužnega in neutrudno delavnega slavljenca.

Lahko si mislimo, kako so se le ti začudili, ko najedenkrat opazijo, da se približujejo vojaki in žandarji v polnem orožju in da obstopajo hišo miroljubnega državljana. In ta častna straža je ostala tam ves dan, ča-

kaje moskovskih in kijevskih gostov, kateri so bili bržkone v patrijotski viziji napovedani načelniku političnih uradov, ko se je menda po mažarski navadi s prenapolnjenim želodcem in teško glavo ulegel počivat.

Dà res: Extra Hungariam non est vita.

Slovaškomadžarsko društvo. Kakor znano, zaplenila je mažarska vlada pred leti ves imetek „Slovenske Matice“ v Turčanskem Svetem Martinu in zaprla jedini slovaški gimnazij, kateri je ta matica vzdrževala iz svojih dohodkov. Razlogov takemu nasilnemu ravnanju Mažarji niso iskali; njim je veleizdajsko že to, da je slovaški narod sploh. V poslopje matice so umestili državne urade, in tako je za nekoliko let to prašanje izginilo z dnevnega reda na mažarskem globu, kajti na vse proteste ubogega slovaškega naroda niso se oholi Mažarji niti ozirali, ponavljajoč menda vselej znano svojo prislovico „Tót nem ember.“ — Ker so se pa konečno v opozicijskih krogih mažarskih seveda ne po žaljenem pravcoljubji ali skrbi za slovaški narod, ampak le zato, da se vladi s tem pride do živega — začeli odzivati glasovi, kam je prešlo izdatno imetje, katero se je zaplenilo „Slovenski Matici“, odločilo se je ministerstvo ustanoviti slovaško „kulturno društvo.“ Temu društvu bode nalog širiti med Slovaki mažarizacijo in delati propagando za mažarsko idejo. Ministerski svetnik Jekelfalussy je že dobil ukaz, da to društvo — kateremu bodo člani narodni odpadniki à la naš Dežman — ustanovi in on je tudi že napovedal svoj prihod v Turčanski Sv. Martin na dan 2. julija. — Tako mu ima tedaj imenje, katero si je nabral slovaški narod po prostovoljnih doneskilih za svoje prosvetne namene, biti sedaj v narodno pogubo. Mažarjem pa tako ostudno in brezpravno ravnanje gotovo ne bode prineslo blagoslova, kajti o tem ni dvojbe, da pride tudi njim dan plačila.

Ameriški Čehi v Pragi. Danes (dne 15. junija) dospé v Prago vlak, kateri pripelje iz Hamburga one ameriške Čeha, ki pridejo obiskat češko narodno gledališče. Vseh je čez 160 oseb. Do Hamburga so se pripeljali na „Westphaliji“, nalašč v ta namen najeti ladji. — Češki narod pripravlja tem z dalnjega zapada v narodno svetišče njegovo prispelim bratom velikanske ovacije. Posebno poslanstvo mestnega zbora praškega jih je šlo pozdravit v Hamburg; na mejo češke dežele v Podmolkli pa se je peljal iz Prage vlak z več sto udeležencev. Na vseh postajah od Podmolkli do Prage bodo slavnostni sprejemi; glava kraljestva, staroslavna Praga, pa je vsa radostno razburjena in ne more že dočakati trenutka, da pozdravi v ozidji rojake iz novega sveta. — Ako se pomisli, kako dolga, trudapolna in draga je pot iz Amerike do Prage, tedaj je pač strmeti o rodoljubji ameriških Čehov. More se pa tudi spoznati, da je češko narodno gledališče podobno čudodejnemu talismanu, kateri vznbuja, naidušuje vse še tako po svetu raztresene sinove češkega naroda.

Profesor Vambery, znani sovražnik Slovanov, imel je dne 5. maja t. l. predavanje v Londonu o „Angleški in Rusiji v Afganistanu“, in je posebno naglašal, „da je potrebno, da se Rusija zadrži od indijske meje. Pendžeh je, pravi, ključ od Herata, a ta je ključ od Indije, katerega se ne smejo nikdar polastiti Rusi. Napačno je, da se Rusi Evropce imenujejo. Oni so neka zmes evropskih svojstev s čisto grdimi azijskimi značajnostmi. Oni so prisiljeni, da se lažejo, ker bi sicer propali. Popuščati danes Rusom, bil bi greh. Misli, da mora biti vojska z Rusijo, in čim prej bode, tem bolje za Angleško.“ — To so strastne besede zaslepljenega sovražnika vseh Slovanov in medlega učenjaka

mažarskega, kateremu se vidi, ker tako govori, kako se boji Slovanstva, zlasti pa Rusov.

Angleški zbornik: „The Academy, a weekly Review of Literature, Science and Art“ (Nro. 675, stran 261) peča se tudi dokaj s slovanščino. Njega bralci se namreč opazarjajo na vse važnejše prikazni v slovanski znanosti; tako tudi omenjena številka prinaša iz znanega peresa W. R. Morfillovega dosti obširno poročilo o Schuchardtovi knjigi: „Slawo-Deutsches und Slawo-Italienisches“ (Graz: Leusschner & Lubensky).

Kako se tudi Angleži zanimajo za vse imenitnejše prikazni na polji slovanskih književnosti, priča nam najjasnejše W. R. Morfilla zbornik: „Philological Society. Notes on Slavonic Philology and Literature During the Past Year“. V tem zborniku (str. 531–535) poroča W. R. Morfill o slovanskih knjigah, ki se izšle v Rusih, Bolgarjih, Srbokratih, Slovencih, Poljaki, Čehih, Lužiskih Srbih. O nas omenja „Matice Slovenske“ knjig za leto 1882. in 1883. in se laskavo izraža o Trstenjakovem spisu in o Erjavčevi „Potni torbi“, katero bode gotovo tudi Morfill v poznejšnjih Letopisih (od l. 1884. nadalje) teško pogrešal.

Umrli so:

Bogomir Brleković, hrvaški pisatelj, † v Zagrebu meseca marca t. l. V početku svojega pisateljevanja je priobčeval svoje izvorne pesmi v „Hrvatski Lipi“ in v „Vienci“, ali pozneje je z večine prelagal iz ruščine: Puškina, Lermontova, Gogolja, Bčlinskega, Turgenjeva, Gončarova itd. V rokopisu je ostavil „Mitologijo starih Grkov in Rimljanov“, katero bode izdala knjigarna Albrechta & Fiedlerja v Zagrebu.

Knjaginjica Marija, hči črnogorskega kneza Nikole I, roj. na Cetinji 17. marca (po starem koledarji 1869., † v Petrogradu, kjer se je odgojevala v ženskem zavodu v Smoljnem samostanu. Pokojnico so prepeljali iz Petrograda na Cetinje.

Prof. Lavoslav Geitler, † 2. junija v Döblingu pri Dunaji. Smrt je pokosila učenjaka v najlepši dobi: v 37. letu njegovega življenja. Geitler se je porodil leta 1847. v Pragi. V Pragi in na Dunaji je dovršil nauke, posvetivši se pod vodstvom Hattala in Miklošiča slovanski filologiji. Poklican leta 1873. na praško vseučilišče za docenta, preselil se je že leto potem na novo ustanovljeno hrvaško vseučilišče v Zagrebu, kjer je bil imenovan za rednega profesorja slavistike, a pod konec leta 1874. izvoljen za pravega člana jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v razredu zgodovinskojezikoslovnem. Potoval je po Poljskem, Litvi, Rusiji, Bolgarski in Arabiji, kjer je pred nekoliko leti našel dva starodavna spomenika glagolska, katera je izdala jugoslovanska akademija. Geitler je napisal: Litavske študije (Praga 1875, nemški), Fonologija starobolgarskega jezika (Prag 1873, češki), O slovanskih koreninah na u (Prag 1877, češki), Po etiške tradicije Tračanov in Bolgarjev (Prag 1878, češki), Etimologija imena Hrvat (Zagreb 1876), Euchologium, glagolski spomenik samostana na Sinaji, založila akademija (Zagreb 1882), Psalterium, glagolski spomenik samostana na Sinaji, založila akademija (Zagreb 1883), Albanske in slovanske črke (Dunaj 1883, nemški). Mlado vseučilišče hrvaško in jugoslovanska akademija sta izgubila z Geitlerjem izvrstnega člana učenjaka, kateri bi še lahko premnogo koristil slovanski znanosti, da nam ga ni smrt ugrabila tako zgodaj.

Razne novice.

Henrik grof Champagne je imel priimek „le Large“ (do zapravlivosti radodaren) z vso pravico. Ne samo da je oberoč obdarjal duhovščino, olupšaval cerkve in zidal samostane, ampak vsakemu prosilcu ali revežu je prerad dajal od svojega imetka. Še celo, ko mu je pojemalo imenje in je že sam osiromašel, ni mogel nobenega reveža odgnati izpred praga. Zarad tega je moral mnogotero grenko besedo slišati od svojega tajnika, ali kakor se mu je takrat reklo „Maitre Clerc“, kateri ga je opominjal in svaril, da se imenje približuje koncu, saj je videl, da so že pošli malone vsi bogati zakladi, ki jih je imel nekdanj grof. Nekega dne, ko se je grof vračal iz cerkve, vrže se predenj na kolena ubog vitez, proseč ga s solznimi očmi: „Sire Comte, prosim Vas za Boga, bodite mi toliko milostivi in mi dajte vsaj toliko, da mi bode moči oskrbeti obe hčerki, ker jih sam nimam ob čem!“ To priliko je mislil porabiti za grofom stoječi Maitre Clerc meneč, da je pravi čas za to, stopi pred viteza govoreč: „Sire, ne delate prav, da hočete od mojega milostivega gospoda še odberačiti, ker on je že toliko podaril, da nima ničesar več!“ Zdajci se obrne grof Henrik Champagne k svojemu tajniku in ga zavrne jezno: „Sire Vilain, vi si resnico preveč zakrivate, ko pravite, da nimam nič več podariti. Nimam li še Vas? Torej, jaz Vas podarjam revnemu očetu! Nate, gospod vitez, vzamite si ga! On je odslej Vaša svojina; le skrbite, kako ga bode te porabili!“ Ubogi vitez je bil koj zadovoljen. Z izrazom goreče zahvalnosti zgrabi grofovega tajnika prisezaje, da ga ne izpusti, dokler se ne bode odkupil. Maitre Clerc se je konečno udal usodi, videvši, da je stvar resna in da mu nič ne pomaga iz stiske. Zdaj je seveda plačal za svojo svobodo pet sto funtov, vsoto, katera je bila za tisti čas tolika, da je ž njo mogel vsak oče lepo oskrbeti svoje po ženitvi hrepeneče hčerke. A tajnika je njegov svet vender stal mnogo denarja.

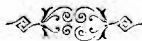
Kako stroge so bile kazni v 16. veku, priča nam razsodba v Hamburgu leta 1850. Štirinajstletni deček Janez Tolch je samovoljno nekemu mestnemu očetu razbil okna in je bil zategadelj koj polican pred sodišče. Ko bi se danes zgodilo kaj takega, moral bi zanj plačati okna oče ali pa bi sin jeden dan sedel zato v zaporu, in stvar bi bila rešena. Ali hamburški sodniki so mislili takrat resnobnejše o tem dogodku, obsodivši Janeza Tolcha na smrt, in on je bil res dne 8. avgusta 1680. leta javno ob glavo dejan.

Kako si je general Andrew Jackson, od 1829—1837 predsednik združenih držav severoameričanskih zagotovil kandidaturo na nenavaden način, ko je imel govor o nekem neznatnem trgu na zahodu, priča nam naslednja prigodba. Misleč ravno končati svoj govor, zašepče mu jeden njegovih spremnikov: Nikakor ne zabite na konci navreči nekoliko latinskih drobtinic; tega so tukaj ljudje tako vajeni, da je brez njih najboljši govor brez efekta.“ Nekedanjemu odvetniku, ki ni znal nič več latinščine, kakor nekoliko zmlačenih pregovorov, šine dobra misel v glavo in je končal svoj govor, z grmečim glasom izgovarjajoč te-le stavke: „Non plus ultra!“ (Nič čez to!) — „Viribus unitis! (Z združenimi močmi) —

Pax hominibus bonae voluntatis!“ (Mir ljudem dobre volje!) — O quae mutatio rerum! (O kaka izprememba stvari!) — Sapienti sat (Modremu zadošča).“ Uspeh teh besed je bil velikanski. Odobravanje in kričanje se je čulo četrte ure daleč — in njegova izvolitev je bila zagotovljena.

Moderna znanost si posebno prizadeva pojasniti, kolik je upliv podnebja na duh in telo človeško. In o tem že imamo jako zanimive podatke. Tako se je opazilo, da so prebivalcem otoka Bulame na zahodni obali afričanski posebno oslabei živci. Zdvojnost se je polastila naseljencev posebno o deževnem vremenu. Še pogubnejše se je pokazalo afričansko podnebje v svojem uplivu na spomin naseljencev. Ne samo da so pozabili ti ljudje, kar se jim je pred nekoliki minutami povedalo; celo se še niso mogli spominjati dela, katero so opravljali pred pol ure. Tudi v Novi Gujneji je zapazil preiskovalec Forrest, da je vročina naseljencem duševne moči jako slabila. Dokazalo se je že, da so nekteri ljudje o solnčni vročini izgubili nenadoma spomin, kateri se jim je spet povrnil o hladnih dnevih.

O življenji Turkinj more nam le malokdo kaj pripovedovati iz svoje izkušnje, kajti ž njimi je prav težavno priti v dotiko. In res malo je takih, katerim bi bilo dopuščeno ogledati si na tanko harem, in to seveda samo gospem. In koliko zanimivosti nahaja obiskovalec harema! Človek si misli, da je prestavljen v drugi svet, kakor ga nam rišejo istočne pravljice, kader se zapró za njim vrata harema, v katerem se mu predočuje življenje turških žen. O sijaji, zlatnini in dragem kamenji si človek še pojma ne more napraviti, ker vsa ta sijajnost je v haremu drugačna, nego drugod. Po tleh se razprostirajo drage preproge, po mizah zlate posode, po stenah reči od samega zlata, a skozi okna, prepletena z železnimi ograjami, vidi se samo na visoke zidove! O poroki se razkazujejo obiskovalcu vse te dragocenosti, posebno draga ženska toaleta in briljanti. Vsaki ženski, tudi beračici, je dopuščeno ogledati si ta dan harem, čuditi se dragocenostim, uživati slaščice in moko, ki se o ti priliki neprestano ponuja in daje vsakemu. Na prepogah sedé ta dan vsi znanci rodbine, dekleta v tolikem krasu in sijaji, kar ga le kje imajo. Vse gospe in dekleta sedé in kadé cigarete. Za vsakim gostom stoje rokinje, katere na pol pokajene cigarete od gostov jemljejo, ven nosijo in zopet druge podajejo. Obličje, katero navadno z zavojem tako spretno zakrivajo, da se samo oči vidijo, ni zakrito v haremu, dočim se smejo na ulici kazati z nezakritim obrazom samo dekleta do 14 let stara. O slavnostih, zlasti kader sultan jezdi v mošejo, dopuščeno je haremu udeležiti se teh slavnosti v zaprtih kočijah. Namesto steklenih okenj imajo te kočije lesena okenca, skozi katera smejo Turkinje gledati. Kader postojé kola, stopijo k njim slugé, in ako bi se kdo, posebno kak moški, predrznil pogledati v kola, potegnejo varuhi koj zaveso čez okno. Samo kak obrazek še gleda skozi okno sultanove kočije. To je hčerka sultanova, vsa v briljantih, ki še se sme prosto ozirati okrog sebe. Ali tudi njej poteče ta zlata prostost, in tudi ona se bo morala udati staremu običaju, ki bi ga radi opustili nekteri omikanejši Turki in uvesti evropske običaje. Mogoče bi še bilo, ko bi ne bilo korana.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrte leta 1-gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrte leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošilajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.